

Varga Imre

A kígyószisz virágai

bimbósan még pirosak, majd kinyílván kék színűvé válnak. A szára szúrósan szőrös, sertéi barnás vagy fehéres dudorokon ülnek. A levelek sörtések; e növényi borosta merev, fehér. A virágból kinyúló portokok kígyónyelvre emlékeztetnek. Kéken sziszeg a tálban. A fiatal virágokban a sejtnedv savanyú kémhatású, a színezőanyag ekkor piros. Az idősebb virágokban a sejtnedv semlegestől a lúgosig változik, ezért a festőanyag kék lesz. Egyszerű kísérlettel ellenőrizhető, hogy piros és kék festőanyag azonos, és a szín megjelenése a sejtnedv savassági fokától függ. Ha a kék színű virágot hangyabolyba dugjuk, a hangyák védekezésüként hangyasavat fecskendeznek a virágra. Ahol a hangyasav a sejtekbe behatol (a harapási sebeken keresztül), ott a virág pirosra színeződik.

Milyen ártatlanul kezdődik; vagy ez már inkább a folytatás; s csak a végén íródik ide, hogy ne legyen mégsem megtévesztően ártatlan a kezdet. Ám mihez képest? Amikor még nem voltunk? Amikor még szavaink sem? Amikor még nem *tudtunk* dallamot, formát? Dúdolgatunk a reggeli ködben, igévé váltva a földi vagy lelki sejtelmeket. Vagy belekrárogunk, ha *odakint* túl édeskés a hangzat. Álmodozva, ábrándozva üldögélünk, vagy inkább nyugtalanul járunk-kelünk. Ránk csönget a villamos, mert veszélyesen előtte vágunk át a sínen a várost övező hegyek felé igyekezve. Szórakozottak vagyok. Majd meg figyelmes. Törekvésem – költőként –: mindent számba venni, a vers fényébe vonni. Írásom is – szinte – történik magától ám: elárultam magam.

De ez már a múlt. Most fejben alakítom, formálgatom, ám sehogy se jó. Majd ha leírom, gépbe kerül, kiderülhet, milyen valójában. De folyton elodázom. Az első. Az első mondatot. (Íme!) Lebeg a belső térben, képek, szándékok közt. Lebegett sokáig, s *milyen ártatlanul!*

Terjőkekígyósziszként kedvelem a köves, laza talajt.

Mások vagyok. Mindig mások. Én a másik, aki néha másít. (S rímhelyzetben – esetleg – ásít. Vagy fásít és közben a kedve vásik.) Én, az mindig más itt.

A legfontosabb, most azt hiszem, *ki az*, aki mondja. Ebben már benne van a *kiről* és *akinek*.

Múlt lett, hogy továbbblütetett egy olvasott vers dallama, s ebből indult valami személyesebb. Ahogy fűszálon a nyár végi harmat, derűs, jó szagú, szép volt a világ. (Lám, még ma reggel is kint a kert gyepén!) Virágéneket utánoztunk. (*Kígyószisz és gyöngyvirág.*)

Hómanszékfű, porkoláb.) Vagy homéroszian: a rozsdaujú Haynau. Az is versbe került, ami inkább karcolatba, újságcikkbe való. *Később* bosszankodunk; szeretnénk, ha nem mi írtuk volna. A leírt szó halálos.

Képtelenség egészen függetlenedni környezetünktől. Az irodalmitól is? A nyúbe! Bennem a külső, bármennyire nem tetszik is a képe. (Kívülről vág bőrömbe a szoros világ és mégis *belül* érzem.) Sőt, ellenállásom, szembeszegülésem miatt válik a *külső* igazán megkötözővé, bensőmet béklyózó körré.

Azt hittem/hittük, ha kimondjuk a borzalmakat, majd enyhülnek is. Látszatra talán. Az élet hullámverése lerontja, elsodorja okoskodásainkat, tudásunkat, hitünket; már csak a rímek hunyorgó fénye a hűlő táj fölött. Olykor még ez sem. Minden kopár. Szekusszürke.

Az idő is megéri bennünk, előjön az erdőből, a bokrok közül a múlás. Ősz lesz. Gyümölcstermő ősz. Kinek s minek lesz tápláléka a testünk, a lélek? A játék halál-komolylyá, férfissá válik.

A nevetés, amikor a legerősebb, váratlanul zokogásba fordul. Kacagányunk könnybe zordul.

Garabonciás, szegénylegény. Igen. Eltévedtem az időben és tömbházak közt bolyongok; bemenekülve az eső elől egy kávézóba: *forró feketét, főúr drága, fél konyakot mellé.*

Mennyi tékozlás! De nem a természeté. A magamfajta szegényeké, élheterleneké. A rám bízott kincset nem kamatoztattam. Igaz, a hallgatásom is beszéd, és elkullogásom válasz arra, ahogyan fogadtatok.

Bár megölték bennem a költőt, élegetem korom, s talán – ha akarom – föltámasztom magam.

Abból, amit nem dolgoztam, kastélyom lehetne mostan(...) fakszthaték vala vizet sok szemből, mely szikla-sziklább.

A zene, a képek, a táj. Mennyi ajándék! A látható zene, a szebbnél-szebb hangszínek. Egy kép dallama. A formák beszéde. Mélyük csöndje, hallgatása. A zenei mintákra hajazó versek: szonáta, rondó, kantáta, egy szó-szimfónia tételei, himnusz, haláltánc, oratórium, szerenád. Bartók, Mozart, Honegger, Bach, Beethoven; Meštrović, Derkovits, Nagy Albert – minden ihlető. Volt. Voltak. Zárkacsend.

Hogy tudtam muzsikálni valamikor én!

Mozart hallgatása hozza vissza egy hosszú délutánra az elveszett(nek vélt) ártatlanságot. De *semmiféle mámor ki nem szabadíthat a mából.*

Rámájából kihull a vers, próza lesz belőle.

Keserves és hosszú az út a léttől a megismerésig, a megismeréstől a fölismerésig.

A megismerés üdvözítő módja nem a megfogalmazás, hanem a teremtés.

A fölismerés a küzdelem.

Így születik a nyugalom: nyugtalanságok egyensúlya.

Mennyi meghatározás! S mihelyt leíródnak, máris érvénytelenek. Mitől dermednek meg így, mitől váltak egyszerre múlttá? A megformálástól? A megfogalmazástól?

Poéta csak úgy teremthet, ha szavakba önti, megfogalmazza, láttatja a teremtést. Az okosság ehhez kevés. A talált szavak is. Új nyelvet kell teremteni, amelyet értenek mások is. Újat és régít. Ódonújat.

Mitől lesz telt hangzású a vers? Ugye, a benne levő csendtől. S mitől szólal a csend?

Valamikor én. Muzsikálni hogyan tudtam. Belecsörren a bilincs. A nem, a nincs.

De amikor még a szavak bősége jelentette a kimondást! Szózenész. Majd később, a vége felé a rímekkel kopogó köznapi mondatok, ahogy közelítik a halált. Ahogy a közelítő halálnak visszafelelnek. Játékosan bővölve a múltat.

Ez még csak a felezőidő. Mit felez az időnk? A személyes gondok után jön-e majd *mindenségközel*? A valóság, igazság, létezés vagy inkább halál útja lesz-e? Ha a felezőidő ébren talál, utána nem zuhanok-e fáradtan a földre, mert a virrasztás egészen kimerített.

Az idő kimerít és kimerevít végül.

Ellentmondások keresztezése a világ, a természetünk is. Azt biztosra mondhatod, hogy *viszonylag*. Minden viszonylagos; ha egyáltalán van *mit s mihez*. Ha nem káprázat ez is. És merő látszat csupán a tárgyak, kapcsolatok, szavak hálója.

Mit halászol, mit fogsz ki végül? Az idő kicsorog hálód likain.

Tébolygó magyar.

– Nincsen semmi.

– A semmi van csak.

Egy ideig az eszményeknek, bennük, velük élünk, aztán az lesz *valóságosan* emberi, igaz, ha minél kevesebb az ábránd, az illúzió. A remény helyett a jelen ereje. *Égi tünnemény* helyett, aki látja, aki – *valóban* – nézi. Az eladott lélek.

Volt a hatvanas évek. A virággyermek. A *virágvállú lányok* kora. Majd a hetvenes évek.

A római murik csömöre.

A nagy zabálás kora.

Majd a felezőidőn túli szakasz. Amikor megindultak alattam a kövek és sodortak a szakadék felé. Küzdöttem, s a harc zúzott össze. *Pedig dhajtoztam élni, játszani az életért madár-kecsesen, szeretősen. Táncolva az élet előtt vitézmihályos verslábakon, ál-marcsás dibdábul, ósdi bájütemekben, fából-faragott királyfi-tagokkal. Táncolva és labdázva úgy, hogy fátyolba göngyöltem a sziklát, mert a pucér erőmutatványt rühelltem én.*

De kisbetűs halál nagyinak is kijut, zsugorítva tér kalodánál sírnál rosszabb.

Nem lehet úgy, mint tegnap. Ódon szavakkal a legmaibbat mondd hát!

– Amit elértél, már nem a tied.

– Lám: folyton hagyatkozom.

Lángol a lombok tengere.

Újra beszélünk hozzá,

de már nem vele; mi örök világegyetemisták, s ő, aki örökös hallgató lett a teremtésben.

KígyóSZISZ – a növények beszéde nekünk megtudhatatlan, kihallgatatlan. Csak a poloska hallja.

S jön az a köddel gomolygó reggel vagy délután, és egyenként elmaradozunk, egy-egy lepusztult (kisebbségi) állomáson, ahol egy percet ha állhat a gyors meg a másodosztályú, mocskos ablakú történelem.

Az utasok
– szabadrabok –
kiszállnak, beszállnak.
Fölszálló – senki.

Mélyül a hang
a földbe merülvén –
a tér szomorú barna odú.
S hogyha visít,
meghamisít
a húr vagy síp.

*Elhallgatok. Ti játsszatok.
Én majd őrzöm a látszatot.
Őrzöm, habár nem látszhatok,
takarnak égi vázlatok.*

Túl a nyelvtanon! Szavakon túli zengzetekkel! Elhagyva a mondat. Kivetkőzve az értelem kényszerzubbonyából. Boldogan és neveinket is végül.

Van, van, van tovább!